

Wymagania edukacyjne z historii dla klasy IV Szkoły Podstawowej nr 1

OKRES I

Podstawowe	Ponadpodstawowe
Rozdział I. Z historią na ty	
<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>współczesność, przeszłość, historia, historycy, legenda, baśń, dzieje, archeologia, źródła pisane, źródła materialne</i> – potrafi podać przykłady postaci legendarnych i historycznych – wyjaśnia czym są przyczyny i skutki – dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych i wskazuje ich przykłady – porównuje pracę historyków i archeologów – wyjaśnia potrzebę edukacji historycznej – poprawnie posługuje się terminami: <i>ojczyzna, patriotyzm, tradycja, drzewo genealogiczne, mała ojczyzna</i> – podaje przykłady pamiątek rodzinnych – podaje przykłady regionalnych tradycji – przygotowuje „drzewo genealogiczne” – wyjaśnia, czym jest genealogia – wyjaśnia, czym jest patriotyzm – podaje przykłady postaw i zachowań patriotycznych – wskazuje na mapie Polski własną miejscowość, region, województwo i jego stolicę – charakteryzuje własną „małą ojczyznę” – poprawnie posługuje się terminami: <i>mniejszość narodowa, społeczeństwo, symbole narodowe, Polonia, państwo, region, naród</i> – wskazuje na mapie państwo polskie i jego granice – zna poprawną nazwę państwa polskiego – wymienia elementy współtworzące państwo – wymienia najważniejsze czynniki narodotwórcze – przedstawia polskie symbole narodowe – wskazuje na mapie główne krainy historyczno-geograficzne Polski oraz największe miasta – rozróżnia pojęcia naród i społeczeństwo – przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych – poprawnie posługuje się terminami: <i>data tysiąclecie, wiek, era, okres p.n.e. i n. e, epoka historyczna</i> – umieszcza daty na osi czasu – zamienia cyfry arabskie na rzymskie – porządkuje fakty i epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów – wskazuje poza podręcznikowe przykłady różnych kategorii źródeł historycznych – przedstawia różne efekty pracy naukowców zajmujących się przeszłością – potrafi zaproponować podział źródeł pisanych bądź niepisanych na pod kategorie – przedstawia nowoczesne metody badania życia ludzi w przeszłości – ocenia wiarygodność różnego rodzaju źródeł pisanych – wskazuje lokalne przykłady instytucji dbających o regionalną kulturę i historię – tworzy przewodnik po własnej miejscowości i regionie – przedstawia historyczną genezę regionu oraz wybitne postaci w jego dziejach – charakteryzuje inne regiony państwa polskiego – wyjaśnia znaczenie dbałości o tradycję regionalną – ocenia, w jaki sposób różnorodność „małych ojczyzn” wpływa na bogactwo dużej zbiorowości Polonii – rozróżnia mniejszość narodową od etnicznej – wyjaśnia, dlaczego należy szanować inne tradycje narodowe – przedstawia konsekwencje przynależności Polski do UE – omawia genezę polskich symboli narodowych – wyjaśnia pojęcia: <i>emigracja, uchodźcy</i> – charakteryzuje główne epoki historyczne – wyjaśnia okoliczności ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery – podaje przykłady innych rachub mierzenia czasu – wyjaśnia różnicę między kalendarzem juliańskim i gregoriańskim – przy określeniu datacji wydarzenia posługuje się sformułowaniami: <i>początek, środek, koniec stulecia; półwiecze; przełom wieków</i> – przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych – interpretuje i wyciąga wnioski z mapy – przedstawia elementy historii kartografii

<ul style="list-style-type: none"> – podaje cezury czasowe epok historycznych – określa, w którym wieku miało miejsce dane wydarzenie – porządkuje chronologicznie wydarzenia – oblicza upływ czasu między wydarzeniami – poprawnie posługuje się terminami: <i>mapa, plan, legenda, symbol, róża wiatrów</i> – odróżnia mapę od planu – przygotowuje proste plany miejscowe – objaśnia symbole legendy mapy – odczytuje z mapy podstawowe informacje – wyjaśnia, czym jest kartografia – wyjaśnia, czym jest skala mapy – rozróżnia mapę geograficzną, historyczną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasadę działania i rolę GPS-u we współczesnej lokalizacji przestrzennej
Rozdział 2: Od Piastów do Jagiellonów	
<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>plemię, Słowianie, Piastowie</i> – przytoczyć przykłady legend o początkach państwa polskiego – wymienia legendarnych protoplastów Mieszka – wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska” – wskazuje na mapie rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich – lokalizuje na mapie Gniezno, Poznań oraz inne główne grody w państwie Mieszka I – wyjaśnia okoliczności zawarcia małżeństwa z Dobrawą oraz przyjęcia chrztu przez Mieszka – przedstawia najważniejsze konsekwencje przyjęcia chrztu – opisuje bitwę pod Cedynią – poprawnie posługuje się terminami: <i>misja, relikwie, cesarz, arcybiskupstwo, koronacja, gród, wojowie</i> – zna wydarzenia związane z datami: 997, 1000, 1002-1018, 1025 – opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej – opisuje przebieg misji św. Wojciecha do Prusów – przedstawia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego – wie, że Bolesław Chrobry był pierwszym królem Polski – poprawnie posługuje się terminami: <i>duchowieństwo, zakon chrześcijański, mnich, klasztor, reguła zakonna, skryptorium, pergamin</i> – podaje przykłady zakonów chrześcijańskich – charakteryzuje wygląd mnichów – opisuje życie wewnątrz klasztoru 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla państwa polskiego – przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich – określa, jakie informacje może zdobyć historyk dzięki zastosowaniu metody dendrochronologicznej – omawia dokument „Dagome iudex” – charakteryzuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla państwa polskiego – przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich – określa, jakie informacje może zdobyć historyk dzięki zastosowaniu metody dendrochronologicznej – omawia dokument „Dagome iudex” – wyjaśnia znaczenie wizyty Ottona III w Gnieźnie dla państwa polskiego – wyjaśnia znaczenie utworzenia samodzielnej metropolii kościelnej – wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego – ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego – charakteryzuje wkład duchowieństwa w średniowieczną kulturę – wyjaśnia znaczenie ksiąg i książek dla rozwoju wiedzy i nauki – wskazuje przykłady lokalizacji najstarszych budowli zakonnych na ziemiach polskich – wyjaśnia, jakie są związki między mnichami a nauką historyczną – charakteryzuje oraz ocenia politykę wewnętrzną i zagraniczną prowadzoną przez Kazimierza Wielkiego – argumentuje, dlaczego Kazimierz stał się

<ul style="list-style-type: none"> – opisuje podstawowe zajęcia duchowieństwa zakonnego w średniowieczu – wyjaśnia, jak należy rozumieć zakonny nakaz „módl się i pracuj” – opisuje wygląd średniowiecznych ksiąg – wyjaśnia, jak należy rozumieć zakonny nakaz „módl się i pracuj” – opisuje wygląd średniowiecznych ksiąg – wymienia najstarsze zakony na ziemiach polskich – wyjaśnia, w jaki sposób zakony przyczyniły się do rozwoju rolnictwa na ziemiach polskich – poprawnie posługuje się terminami: <i>dynastia, uczta u Wierzyńka, uniwersytet</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1364, 1370 – opisuje wygląd średniowiecznego zamku – wyjaśnia powiedzenie – „zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną” – wymienia główne reformy Kazimierza Wielkiego – opisuje zjazd monarchów w Krakowie – wyjaśnia cele oraz znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej – wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski za panowania Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia dlaczego historycy określili Kazimierza „Wielkim” – poprawnie posługuje się terminami: rycerz, zbroja, herb, zamek, paż, giermek, pasowanie, kopia, dziedziniec, fosa, baszta, most zwodzony – wyjaśnia, kto i w jaki sposób mógł zostać rycerzem – opisuje uzbrojenie średniowiecznego rycerza – wyjaśnia, w jaki sposób utrzymywali się rycerze – charakteryzuje turnieje rycerskie – przedstawia powinności rycerskie – charakteryzuje kodeks rycerski – opisuje wygląd średniowiecznego zamku – poprawnie posługuje się terminami: <i>unia, Jagiellonowie</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1385 – opisuje sytuację związaną z objęciem tronu polskiego po wygaśnięciu dynastii Piastów – przedstawia okoliczności zawązania unii polsko – litewskiej – wymienia postanowienia unii w Krewie oraz jej konsekwencje – wskazuje na mapie państwo polskie oraz obszar Wielkiego Księstwa Litewskiego – poprawnie posługuje się terminami: <i>giermek, kopia, rycerz, miecz, herb, kodeks honorowy</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1410 	<ul style="list-style-type: none"> wzorem dobrego władcy – porównuje politykę prowadzoną przez Bolesława Chrobrego i Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia znaczenia panowania Kazimierza dla państwa polskiego – podaje przykłady zachowanych zamków średniowiecznych w Polsce i w regionie – przedstawia przykłady wzorców rycerskich utrwalonych w literaturze i legendach – omawia zagrożenie ze strony zakonu krzyżackiego dla Polski i Litwy – przedstawia stosunek Litwinów do unii w Krewie – na podstawie mapy ocenia sytuację geopolityczną w Europie Środkowej po zawarciu unii – wyjaśnia czym zajmuje się heraldyka – wyjaśnia charakter obyczajowości i kultury rycerskiej – przedstawia postanowienie pokoju toruńskiego oraz skutki bitwy pod Grunwaldem – przedstawia genezę i charakteryzuje różne zakony rycerskie – przedstawia inne dokonania i zainteresowania Mikołaja Kopernika – opisuje, w jaki sposób zrekonstruowano wygląd Mikołaja Kopernika – wyjaśnia, dlaczego najważniejsze dzieło Kopernika zostało potępione przez Kościół – wyjaśnia, czym jest nauka i jakie cechy musi spełniać wiedza naukowa
---	---

<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wygląd i cechy rycerza – charakteryzuje postać Zawiszy Czarnego – wyjaśnia powiedzenie „<i>polegać jak na Zawiszy</i>” – charakteryzuje rycerski kodeks honorowy – przedstawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – poprawnie posługuje się terminami: <i>astronomia, teoria heliocentryczna</i> – wie, gdzie urodził się Mikołaj Kopernik oraz gdzie znajduje się jego grobowiec – przedstawia poglądy na temat Ziemi i układu słonecznego przed odkryciem Kopernika – wyjaśnia powiedzenie – „<i>wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię</i>” 	
OKRES II	
Rozdział III: Wojny i upadek Rzeczypospolitej	
<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie posługuje się terminami: <i>szlachta, kanclerz, hetman, akademia</i> – zna królów elekcyjnych Stefana Batorego i Zygmunta III Wazę – opisuje państwo polskie rządzone przez szlachtę w XVI w. – wskazuje na mapie Zamość – charakteryzuje Zamość, jako przykład miasta renesansowego – charakteryzuje postać i dokonania Jana Zamojskiego – wyjaśnia słowa – „<i>Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie</i>” – poprawnie posługuje się terminami: <i>potop szwedzki, Jasna Góra, husaria, wielki wezyr, islam, odsiecz,</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1655-1660, 1683 – opisuje wygląd i uzbrojenie husarii – wskazuje na mapie granice Rzeczypospolitej oraz jej sąsiadów – wskazuje na mapie: Szwecję, Jasną Górę, Turcję, Chocim, Wiedeń – zna postaci: Augustyn Kordecki, Stefan Czarniecki, Jan III Sobieski – oraz ich dokonania – przedstawia przebieg „<i>potopu szwedzkiego</i>” i przełomowej obrony Jasnej Góry – wyjaśnia powiedzenie – „<i>Polska przedmurzem chrześcijaństwa</i>” – poprawnie posługuje się terminami: <i>rozbiory, konstytucja, kosynierzy</i> – zna wydarzenia związane z datami: 1772, 3 maja 1791, 1794, 1795 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między monarchią dynastyczną a elekcyjną – przedstawia zagrożenia dla państwa polskiego wynikające z systemu wolnej elekcji – wyjaśnia, jakie cechy powinien spełniać „<i>mąż stanu</i>” – wyjaśnia pojęcie „<i>populizm polityczny</i>” – wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski Polaków w pierwszej fazie potopu szwedzkiego – wyjaśnia słowa Jana Sobieskiego – „<i>lepiej w cudzej ziemi, o cudzym chlebie wojować, aniżeli samym się bronić o swoim chlebie</i>” – wyjaśnia, dlaczego wojny XVII wieku przyczyniły się do osłabienia Rzeczypospolitej – podaje przykłady i ocenia różne postawy Polaków w okresie rozbiorów (w tym „<i>targowiczán</i>”) – wyjaśnia, dlaczego rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja została ogłoszona świętem narodowym – wyjaśnia przyczyny kryzysu Rzeczypospolitej szlacheckiej – przedstawia dalsze losy Legionów Polskich we Włoszech – wyjaśnia, dlaczego Polacy zaczęli tworzyć legiony polskie u boku Napoleona – charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte – ocenia, czy Napoleon spełnił pokładane w nim przez Polaków nadzieje – ocenia postawę Polaków pod zaborem rosyjskim – opisuje funkcjonowanie państwa powstańczego

- wymienia państwa, które dokonały rozbiorów
- charakteryzuje postać i dokonania Tadeusza Kościuszki
- zna postać ostatniego króla Polski – Stanisława Augusta Poniatowskiego
- przedstawia znacznie uchwalenia Konstytucji 3 Maja
- opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego
- poprawnie posługuje się terminami: *emigracja, legiony, hymn państwowy*
- zna wydarzenia związane z datami: 1797
- charakteryzuje postaci oraz dokonania gen. Jana Henryka Dąbrowskiego i Józefa Wybickiego
- przedstawia sytuację narodu polskiego po III rozbiorze
- wskazuje na mapie Francję, Włochy, Lombardię
- opisuje Legiony Polskie we Włoszech oraz panujące w nich zasady
- wie, kiedy *Mazurek Dąbrowskiego* został polskim hymnem narodowym
- poprawnie posługuje się terminami: *zabory, zabór rosyjski, działalność konspiracyjna, branka, wojna partyzancka, dyktator, zesłanie*
- zna wydarzenia związane z datami: 1863-64
- pokazuje na mapie zasięg zaboru rosyjskiego
- charakteryzuje sytuację narodu polskiego w zaborze rosyjskim
- wyjaśnia, dlaczego Polacy prowadzili działalność konspiracyjną
- opisuje charakter i przebieg powstania styczniowego
- charakteryzuje postać i dokonania Romualda Traugutta
- przedstawia skutki powstania
- poprawnie posługuje się terminami: *tajne nauczanie, laureat, Nagroda Nobla, Latający Uniwersytet*
- wyjaśnia, dlaczego Polacy nie mogli swobodnie się edukować
- charakteryzuje, na czym polegało tajne nauczanie
- wyjaśnia jak funkcjonował *Latający uniwersytet*
- wyjaśnia, dlaczego Maria Skłodowska-Curie musiała wyjechać do Francji
- przedstawia dokonani Marii Skłodowskiej-Curie i wyjaśnia za co została uhonorowana nagrodą Nobla
- porównuje szkolnictwo XIX-wieczne i współczesne

- wyjaśnia, dlaczego powstanie styczniowe upadło
- porównuje powstanie styczniowe z innymi powstaniem
- przedstawia różne metody walki o Polskość
- opisuje swoją ulubioną dziedzinę naukową i jej wybitnego przedstawiciela
- wymienia innych polskich laureatów Nagrody Nobla
- wyjaśnia rolę nauki w rozwoju cywilizacyjnym

Rozdział IV: Ku współczesnej Polsce

- poprawnie posługuje się terminami: *I wojna światowa, II Rzeczpospolita, naczelnik państwa*
- zna wydarzenia związane z datami: 1914-18; 11 listopada 1918, 15 sierpnia 1920
- charakteryzuje działalność Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową
- wyjaśnia sytuację państw zaborczych po wybuchu I w. św.
- przedstawia udział Legionów Polskich w działaniach zbrojnych podczas I wojny światowej
- wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada został ogłoszony świętem państwowym
- wskazuje na mapie obszar II RP
- opisuje przebieg bitwy warszawskiej
- wyjaśnia rolę Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu niepodległości – poprawnie posługuje się terminami: II RP, ułani, komunizm, bolszewicy, cud nad Wisłą
- zna wydarzenia związane z datami: 15 sierpnia 1920
- wyjaśnia genezę wojny o wschodnią granicę II RP
- omawia przebieg wojny polsko – bolszewickiej
- wskazuje na mapie miejsce bitwy warszawskiej oraz przebieg wschodniej granicy II RP
- charakteryzuje mit „cudu nad Wisłą”
- ocenia postawę ludności polskiej wobec sowieckiego zagrożenia
- wyjaśnia, dlaczego 15 lipca 1920 – obchodzone jest Święto Wojska Polskiego
- poprawnie posługuje się terminami: *gospodarka, przemysł, minister, bezrobocie, eksport, import, okręg przemysłowy*
- opisuje trudności gospodarcze i ustrojowe w odbudowie państwa polskiego
- wskazuje na mapie Polski Gdynię
- wyjaśnia, dlaczego Gdynia stała się polskim „oknem na świat”
- wskazuje na mapie obszar Centralnego Okręgu Przemysłowego
- przedstawia dokonania Eugeniusza Kwiatkowskiego
- poprawnie posługuje się terminami: *okupacja, łapanki, Armia Krajowa, Szare Szeregi*
- zna wydarzenia związane z datami: 1 września 1939, 1 sierpnia 1944, 1945
- wie, kiedy i gdzie wybuchła II w. św.
- przedstawia sytuację narodu polskiego pod okupacją niemiecką
- charakteryzuje postaci Zośki, Alka i Rudego

- wyjaśnia sytuację geopolityczną w Europie powstałą w wyniku I w. św., która umożliwiła Polakom odzyskanie niepodległości
- opisuje trudności polityczne w odbudowie państwa polskiego
- ocenia znaczenie bitwy warszawskiej
- wyjaśnia, dlaczego rocznicę bitwy warszawskiej wojsko polskie obchodzi, jako swoje święto
- wyjaśnia, jakie czynniki złożyły się na sukces wojsk polskich w wojnie z Rosją sowiecką
- wyjaśnia, jak się miały ideały komunizmu do praktyki
- podaje przykłady współcześnie istniejących krajów komunistycznych oraz opisuje życie ich mieszkańców
- wyjaśnia, w jaki sposób rozwój gospodarczy wpływa na sytuację obywateli
- wyjaśnia rolę potencjału gospodarczego państwa we współczesnym świecie
- charakteryzuje działalność Polskiego Państwa Podziemnego
- przedstawia politykę ZSRR wobec Polaków (mord katyński)
- podaje przykłady udziału żołnierzy polskich na frontach II w. św.
- wyjaśnia, dlaczego państwo polskie znalazło się po II w. św. w sowieckiej strefie wpływów
- charakteryzuje działalność opozycji antykomunistycznej
- rozumie dramatyzm wyboru postaw przez obywateli wobec państwa polskiego po II w. św.
- wyjaśnia pojęcie „suwerenność”
- wyjaśnia pojęcie „żelazna kurtyna” oraz jego genezę
- wyjaśnia znaczenie pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do kraju dla społeczeństwa polskiego
- podaje przykłady protestów Polaków wobec władz komunistycznych
- wskazuje różnice polityczne między czasami komunizmu a wolną Polską
- opowiada o rywalizacji między ZSRR a Zachodem

- opisuje najważniejsze akcje Szarych Szeregów, w tym akcję pod Arsenalem
- przedstawia przebieg powstania warszawskiego
- ocenia postawę młodzieży polskiej pod okupacją
- poprawnie posługuje się terminami: *holocaust, obozy koncentracyjne, opozycja antykomunistyczna, żołnierze niezłomni*
- opisuje politykę hitlerowców wobec ludności żydowskiej
- wskazuje na mapie największe niemieckie obozy zagłady
- charakteryzuje postać i działalność Ireny Sendlerowej oraz Witolda Pileckiego
- wyjaśnia, kto objął rządy w państwie polskim po zakończeniu II w. św.
- opisuje represje komunistów wobec zwolenników prawowitych władz polskich
- ocenia postawę Danuty Siedzikówny, ps. Inka
- wyjaśnia, dlaczego dla wielu Polaków wojna się nie zakończyła
- wyjaśnia pojęcie „żołnierze niezłomni”
- poprawnie posługuje się terminami: *PRL, papież, konklawe, kardynał, pontyfikat*
- wskazuje na mapie przebieg granic państwa polskiego po II w. św.
- opisuje sytuację społeczeństwa polskiego w czasach PRL-u
- charakteryzuje rolę Kościoła w czasach komunizmu
- charakteryzuje rolę papieża jako przywódcy kościoła katolickiego oraz jako autorytetu moralnego dla chrześcijan
- poprawnie posługuje się terminami: *związek zawodowy, NSZZ „Solidarność”, stan wojenny, Okrągły Stół*
- zna wydarzenia związane z datami: sierpień 1980, 1989
- wyjaśnia, dlaczego w 1980 roku doszło do masowych strajków robotniczych
- zna głównych przywódców „Solidarności” – L. Wałęsę, A. Walentynowicz, A. Gwiazdę
- opisuje okoliczności zawiązania NSZZ „Solidarność”
- przedstawia główne postulaty „Solidarności”
- wyjaśnia, jaką rolę odegrał stan wojenny
- wyjaśnia znaczenie i skutki rozmów „Okrągłego Stołu”